

שמעתא למיקתא

גליון פ"ב / פ"ב / פר' וישב / ה'תשע"ב
קהילת "חניכי הישיבות", רמת ב'

האם יש הידור מצוה בחנוכה נאה

א. הידור מצוה. ב. נוי מצוה אחר גמר המצוה. ג. נוי מצוה שלא בגוף המצוה (אפילו בשעת קיום המצוה). ד. חפץ שאינו מיוחד למצוה.

א. הידור מצוה

איתא בשבת (קל"ג): **"זה אלי ואנוהו"** (שמות טו, ט). התנאה לפנינו במצוות. ועי' **בחיי אדם** (כלל סח אות ה) שתלה במח' רש"י ותוס' האם מצוה זו מה"ת או מדרבנן. ועיין **בשבת הלוי** (ח"ג סי' עט ד"ה אבל) דלרוב השיטות הוא רק דרבנן. והארכנו בזה בס"ד בגליון קי"ד.

ויש לדון אם מצות הידור היא דוקא בנוי **בגוף המצוה**, וכמ"כ האם היא דוקא **בשעת קיום המצוה** וכגון לולב נאה וכד', או דלמא אף בדבר שלא מגוף המצוה ושלא בשעת המצוה, וכגון תיק תפילין נאה וכדו'.

ב. נוי מצוה אחר גמר המצוה

והנה מצינו בברייתא **בשבת** (טו) התנאה לפנינו במצות, עשה לפנינו סוכה נאה כו', ספר תורה נאה, וכתוב בו לשמו בדיו נאה בקולמוס נאה בלבנר אומן **וכורכו בשיראין נאין**, ע"כ. מבואר דאיכא מצוה משום **"זה אלי ואנוהו"** אף בנוי שאינו בגוף המצוה ושלא בשעת קיום המצוה. וכן הוכיח מהברייתא הנ"ל **בפרי יצחק** (ח"ב סי' ל ד"ה ובעיקר מה), והוסיף דעל כן המל את בנו חוזר על ציצין שאינם מעכבים את המילה, משום הידור מצוה אע"פ שמצות מילה **כבר נגמרה**. וכן מוכח **בקובץ הערות** (סי' יח אות ה) שיש הידור אפי' כשכבר נגמר המצוה.

אולם **בבית הלוי** (ח"ב סי' מז סוף אות ז) מבואר דלא שייך הידור מצוה אלא בשעת קיום המצוה וע"כ כתב שהטעם דאיכא הידור מצוה כשחוזרים על ציצין שאינן מעכבים את המילה, היינו כי קיום מצות מילה נמשכת לעולם. וכ"כ **בחלקת יואב** (הקדמה לשיורי וח"ב יו"ד סי' מג ד"ה אך באמת) שהרי כתב בענין נרות חנוכה שאין לעשות הפתילות יותר מכשיעור שהוא ללא

וכן מוכח **מהדרי משה** (סי' תרעב אות א) שהרי כתב בענין נרות חנוכה שאין לעשות הפתילות יותר מכשיעור שהוא ללא צורך **ולא שייך הידור מצוה אלא בשעת המצוה**. [ועיין עוד משי"כ בזה בגליון ל'].

אלא דצ"ע דאם נימא דלא שייך הידור מצוה **אלא בשעת קיום המצוה**, קשה מהא דשיראין של ס"ת דמבואר בברייתא דאיכא משום הידור מצוה אפי' בחפץ של מצוה ק"ו אחר קיום המצוה עצמה.

שו"מ **בצבי תפארת** (סי' לו ד"ה איברה) שכתב שבאמת הרמב"ם השמיט הא דצריך לכוין ס"ת בשיראין נאים, משום שאין הידור זה אלא **"חסידות"**. וכן מבואר **בחת"ס** (סוכה לו. ד"ה במינו) דאין זה אלא בכלל חובב מצוה. וכן הוא **בספר חסידים** (סי' קכט רועה), וכן דעת **הגריש"א שליט"א [זצ"ל]** (אשרי האיש פליב אות לב).

והגרי"ז (נ"ר ב: ד"ה שם בגמ' אהא נאה) כת' דהא דכורכו בשיראין נאים הוא משום זה אלי ואנוהו, והוי מצוה מן המובחר של כבוד ס"ת שתהיה מצות כבוד מהודרת. אולם היה מקום לומר דדוקא לענין כבוד ס"ת אמרו כן דמצינו דחכמים החמירו טובא בכבודו של ס"ת. וכ"כ **במנחת אשר** (שמות ס"ו כו אות ו).

ולפ"ז יוצא דלא שייך מצות **"זה אלי ואנוהו"** בתיק תפילין נאה וכד' שהרי אין ההידור בשעת קיום המצוה, אבל יש בזה משום חיבוב מצוה.

ג. נוי מצוה שלא בגוף המצוה (אפילו בשעת קיום המצוה)

אלא דאכתי יש לדון בעשיית חנוכה נאה, או עטרה של כסף בטלית גדול וכדו' האם איכא משום מצות **"זה אלי ואנוהו"**, שהרי הוא נוי אף בשעת הקיום, אלא שהוא אינו בגוף המצוה עצמה.

ולכאורה **במ"א** (שם ס"ק א) מבואר דבכה"ג איכא משום הידור מצוה שהרי תמה על דברי הדרכי משה הנ"ל דנקט שאין לעשות הפתילות של נ"ח יותר מכשיעור דלא שייך הידור מצוה אלא בשעת המצוה, דודאי איכא הידור בנרות שעוה כשהם ארוכים דהם נאים יותר למצוה כמו בלולב כו', ע"כ. וכן פסק **המ"ב** (שם ס"ק ו). נמצא דאם הדבר **שמקיימים בו** המצוה מהודר הוא איכא משום **"זה אלי ואנוהו"**.

אלא דשו"מ **בחמד משה** (סי' תרעב אות ב) שדחה דברי המ"א הנ"ל, דלא דמי נ"ח ללולב שהוא גוף המצוה כמות שהם, ולכן יש בהם משום התנאה לפנינו בלולב נאה וכן כל כדומה לזה, אבל בנרות הללו אין מצות בגופן כמות שהן **רק לאורן הוא צריך** אין מעלה בגדלן וקטנים אינו מוריד, ובלבד שיהיה אורן זך וצלול. ולפי דבריו יש לחלק בין הידור בגוף המצוה ממש לבין הידור שאינו בגופו של המצוה. [ועי' עוד בגליון קי"ד לענין הידור מצוה בגדול].

מעתה י"ל דלפי החמד משה ליכא משום הידור מצוה בחנוכה נאה או טלית מעותר שהרי אין זה נוי ממש בגוף המצוה, אולם לדעת המ"א אכתי י"ל דאיכא הידור מצוה בכה"ג שהרי לדידה לא בעינן שההידור יהיה בגוף המצוה עצמה. אלא דיך לחלק דעד כאן לא כתב כן המ"א בנרות שהם ממש גוף אחד, משא"כ בחנוכה נאה וטלית מעוטרת.

אולם עיין **במ"ב** (סי' תרעג ס"ק כח) שכתב ש"טוב"י שכל אחד שטרך לעשות לו מנורה יפה לפי כחו וכן הנרות יעשה יפה, ע"כ. מבואר שעכ"פ שייך הידור בחנוכה נאה וכן בנרות יפות וכנ"ל בשם המ"א. [ובתשובות והנהגות (ח"ה רס"י רכז) כת' דהרובה לקיים הידור להדליק במנורה של כסף במילואו, דליק ג"כ בכוסיות מכסף. אולם **בשבת הלוי** (ח"ח סי' קנז) כתב דהכוסיות אפי' אינם מכסף בטלים לעיקר המנורה ויש בזה משום זה אלי ואנוהו. ועי' עוד **בכה"ח** (סי' תרעג אות ט) ובערוה"ש (סי' תרעב אות ט)].

ועי' עוד **בחתן סופר** (שער הטוטפות סי' יח בסוף התשובה בשוליים שם) שכתב שטלית בעטרה של כסף אף לסוברים דמצות **"זה אלי ואנוהו"** מן התורה, מ"מ הידור זה מדרבנן הוא כיון שאינו בגוף המצוה כמו טלית שהצמר הוא ממין היפה ביותר.

ד. חפץ שאינו מיוחד למצוה

ולפ"ז יש לעיין בהא דמטו בשמיה של **הגרי"ז זצ"ל** (קונטרס הביאורים סי' כב אות ב, ושער שמועות ריש לולב הגזול) דכמו שאין דין ואנוהו על הבית לנאותו משום מצות מזוזה כך אין דין ואנוהו על הטלית לנאותו משום מצות ציצית דהבית והבגד אינם אלא הכשר. נמצא לפי דבריו דליכא משום הידור מצוה בחפצא שנעשה בה המצוה.

אמנם לכא' יש לתמוה על דבריו **מרש"י** (בי"ק ט: ד"ה בהידור) שכתב דאיכא משום הידור מצוה **"בטלית נאה"**. וצ"ל כמ"ש **באג"מ** (או"ח סי' קפז) שכונת רש"י על ציצית המיוחד למצוה. וכן דעת **הגריש"א שליט"א [זצ"ל]** (הערות סוכה יא: על רש"י שם ד"ה ואנוהו) דבזמן דהיו רגילין להתכנסות בכסות של ד' כנפות מצד מלבוש קבוע אי"כ לא שייך לומר טלית נאה דהרי לא הוה לבוש מצד מצוה משא"כ בטלית המיוחד למצוה. ולפ"ז גם לדברי **הגרי"ז** י"ל דאיכא משום הידור בחפצא המיוחד למצוה, בשעת קיום המצוה, ודו"ק.

מסקנא דדינא-

העולה לדינא, **א'** חפץ שבא ליפות המצוה שלא בשעת קיום המצוה כגון תיק תפילין נאה וכדו' אין בו משום **"ואנוהו"**, אבל יש בו משום חיבוב מצוה. **ב'** חפץ שבא ליפות המצוה בשעת קיום המצוה טוב לעשותו נאה כגון מנורה נאה לצורך הדלקת נרות חנוכה, ויש בזה משום הידור מצוה. **ג'** חפץ שאינו מיוחד למצוה אין בו משום הידור מצוה אפילו בשעת קיום המצוה, וע"כ אין דין ואנוהו על הבית לנאותו משום מצות מזוזה וכן כל כיוצא בזה.

עבודת ימי חנוכה (א)

הכנה לימי החנוכה

ידוע מה שכתב הרמח"ל (ידר ה' ח"ד פ"ו) **"ושוש כולם הוא סדר ססדרה החכמה העליונה, שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשבוע תקופת הזמן ההוא, יאיר עלינו או מעין האור הראשון, ותחדש תולדת התיקון ההוא במי שקיבלה"**, והיינו שבכל מועד ומועד מאיר אור מיוחד ומתחדש שוב כל שנה ושנה מחדש. וכמו כל המועדים שניתנו לנו כדי להתעלות ולהתרומם מהם, אלא שבכל חג ישנה נקודה מסויימת ומיוחדת לאותו זמן המתעצמת ביתר שאת ועוז בימים אלו.

אלא שהיסוד הראשון כדי לקבל את אותם הארות ותועלות הוא יסוד ההכנה וההתבוננות מה עומדים לקבל מאותו זמן, וכמו שכתב האדמו"ר מסלונים זצ"ל (בתשובת שלום קונטרס חנוכה, עמ' טו) **"שואלין ודורשין בהלכות החג... וז"ל עוז, שואלין ודורשין מה עיצומו של חג וסגולתו המיוחדת. לכל יו"ט יש ענינים סגוליים המיוחדים אותו, אם זה האבת ה', יראת ה', או שאר מדות, ומאיר את כל השנה במדתו המיוחדת. וזה ענין הלכות החג, במה יבואו ויכנסו אל היו"ט ובמה יצאו ממנו"**. וזהו דבר ידוע בכלל בעבודת ה', ובמועדים בפרט, שכפי הכנת האדם ורצונו לקבל מהמועד - כך יזכה בתועלת הרוחנית.

יתכן לחלק לב' חלקים את עבודת הימים, **א'** ההכנה אל המצוות המעשיות של חנוכה (הדלקת הנרות, על הנסים והלי), **ב'** נקודות שונות בעבודת ה' המיוחדות והלמדות במימים אלו.

הנה בענין חשיבות מצות ההדלקה ידועה לטוב ולרוע, והוא הרמב"ם שכתב **"מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על כל הנסים שעשה לנו"**. עוד יש להביא מה שכתב בספר סדר היום **"וענין מצות חנוכה זו אל תהי קלה בעיניך מפני שהיא מדברי סופרים, כי היא מן הגדולות ונוראות, כי בזמן הזה הקב"ה גמלו רב טוב והציל את נפשנו ממות ולא נתן למוט רגלינו ביד מבקשי רעותינו, וכל המזלזל בענין הזה נראה שכופר בטוב השיטב עמו יתקנו יתעלה ויתברך, ואינו משמח בשמחת ישראל ואינו חושש בגאולתם ובנחמתם ח"ו, וכן הענין בענין מצות פורים שהיא מדברי סופרים"**.

והנה כיון שעיקר מצות ההדלקה היא כדי לפרסם את הנס, ודאי שצריך לזכור לכוון כך בשעת המצוה, וכמו שכתב בסדר ושוש העבודה (יב, א) לענין ברכת ההדלקה **"ואן בחתימת ברכה זו באמרו 'להדליק נר חנוכה' יכניסו לבבו ובחמשבתו שמחה עצומה באלקותו יתברך שמו ויתעלה ויתברך לעד, על עוצם הנס שנעשה בימים האלו בבית המקדש בפק של שמו, כדאינתא גברא הקדושה (שבת כא) כשננסו יונים להיכל טמאו כל השמינים וכו' ולא היה בו אלא כדי להדליק נר אחד, ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים"**.

וביותר יש להביא את דברי הגר"ז אויערבאך זצ"ל שסובר שהדלקת הנרות היא עצמה ההודאה וההלל שכתב (ש"ת) מנחת שלמה תנינא סי' נח, ה) **"נלענ"ד דהדלקת נר חנוכה היא עצמה ההודאה וההלל, כלומר שע"י זה יתן אל לבו להודות לה' על הנסים הגדולים שעשה לנו בצצהון המלחמות, וכמו שאומרים בנוסח "הנרות הללו וכו' על התשובות ועל המלחמות וכו' ואין לנו רשות להתחמם בהם אלא לראותם בלבד כדי להודות ולהלל"**, ולא נזכר כלל על פנ השמן משום שאין ההדלקה באה כזכר לגס פן השמן, כי לא מצינו בשום מקום להודות לה' לדורי דורות עבור זה שעשה הקב"ה נס כדי שיוכלו כלל ישראל לקיים מצוה... וזהו מה שאומרים בנוסח על הנסים בתפילה ובבהמ"ז בסיום ההזכרה של הנסים והישועות **"וקבעו שמונת ימי הנובה אלו להודות ולהלל לשמן הגדול"** ואין אומרים להדליק נרות ולהודות, ומשום שכל עיקר ההדלקה היא

האם איכא חובת חינוך בהידור מצוה

מבואר במס' סוכה (מב). דחייב אדם לחנך את בניו במצות, כגון לולב, שופר וכו'. ועיי' **בביאור הלכה** (סי' תרפט סע' ו) שחינוך הוא חיוב מדינה.

ואפילו על מצות שאינם ודאי שיתחייב בעווד גדול איכא חובת חינוך כדמוכח בדגמ"ר (יו"ד סי' שמ על הטי"ז ס"ק טו), **הערה** "ש" (אות לד), **הבית הלל** (סי' שפא סע' ג) **והחיק"ל** (חאו"ח סי' צט) שנקטו דלא **כהכת"ס** (סי' צט) **והמהר"ץ חיות** (סי' נח) שכת' דליכא חינוך לאבילות מפני כי לא ודאי שיתחייב בה כשיגדל. ועיי' **במנ"ח** (מצוה רסד) שדחה סברא זו. וכן מוכח מהמאירי המובא לקמן, ומהמור וקציעה (סי' ריט). ולכי יש להוכיח כן מהברייתא בסוכה (שם) דמבואר שאף על שחטיה איכא משום חינוך, אלא דשו"מ שהגרשז"א **זצ"ל** (הליכות שלמה תפילה, מילואים סי' ז עמ' שכד) כת' שהתם לא מטעם חינוך אתינן עלה, עיי"ש]. [ולענין גיל חובת חינוך לכל מצוה ומצוה הארכנו בס"ד בגליון כ"א. ועיי' עוד בגליון עיי' לענין עד איזה גיל קיים חיוב זה].

ועתה יש לדון האם חובת חינוך חלה דוקא על עיקר המצוה, אבל על "הידור" שאינו מעיקר החיוב אין חובת חינוך או דלמא לא שניא.

והנה מדיני חובת חינוך מצינו **בריטב"א** (סוכה ב: ד"ה אמר ר' יהודה) דקטן שמחנכין אותו במצות צריך לעשות לו מצוה **בהכשר גמור כגדול. ובביאור הלכה** (סי' תרנו על סע' א) כתב דפשוט דבעינן שיחנכו ב"כשר" כמו גדול. ועיי' עוד במ"ב (סי' תרנח ס"ק נח) דנוטה להי' דמ"מ מצות חינוך הוא רק על עצם המצוה ולא על פרטי המצוה, ועיי' יוצא בדי' מינים שאולים אף ביום א' של סוכות.

ולפי"ז י"ל דאיכא חובת חינוך אף על הידור, כיון דיש לחנכו בהכשר גמור כמו גדול, בפרט לאמר דהידור מצוה הוא חלק מגוף המצוה וכהמצוה עצמה חשיבא.

ויש להוכיח דהידור מצוה הוי חלק מגוף המצוה מהא דאמרו בסוכה (יא:). לולב מצוה לאוגדו ואם לא אוגדו כשר, ועיי' **בריטב"א** (שם ד"ה ואי רבנן) דעי"כ דין זה אינו אלא מדרבנן "משום זה אלי ואנוהו", דאם היה מן התורה לא שאני לן בין **לדיעבד** לכתחילה, עיי"כ. נמצא שאם לא הידר במצוה יצא **בדיעבד**, ועיי"כ היינו טעמא שההידור הוא חלק מהמצוה ועיי"כ אם לא קיימה יצא בדיעבד.

וכן מבואר להדיא **במ"א** (סי' תרמט ס"ק ח) שכתב שלכתחילה לא יאגדנו עכו"ם את הלולב, ואע"פ שאינו מעכב מ"מ כיון שהוא נוי למצוה, **חשוב כמצוה עצמו**. וכיי"כ **החמד משה** המובא לקמן, אליבא דהמ"א.

וכן מצאתי **בגרי"ז** (נזיר ב: ד"ה שם בגמ' אחא נאה) שהביא דברי הרמב"ם (לולב פי"ז ה"ה) שכתב שאגד בלולב הוא "מצוה מן המובחר" וביאר שכונתו **דדין זה ואנוהו הוא מעצם חפצא של המצוה**, והוא נכלל בעצם המצוה ומצוה מן המובחר לעשות עם דין זה, עיי"כ. [ועיי' **במשנת יעב"ץ** (או"ח סי' סז אותיות ג, ו, ז) שחילק בדעת הרמב"ם בין הדור שהוא במעשה וקיום המצוה כגון מילה שהדין הוא דחוזרים על הציצין שאין מעכבין משום הידור מצוה, דהוא חלק מגוף המצוה, אבל היכא שההידור הוא לא במעשה וקיום המצוה, אלא רק בדבר שנעשה בו המצוה כגון סוכה נאה וכו' באופן זה אין ההידור חלק מגוף המצוה].

מעתה י"ל דאיכא חובת חינוך אף על "הידור" בפרט היכן דההידור הוא חלק מגוף המצוה, כי חובת חינוך הוא שהקטן יעשה מצוה י"בהכשר גמור" כגדול כני"ל.

וכן מצינו לענין נרות חנוכה שפסק **הרמ"א** (סי' תרעה ס"ג) דלדין דכל אי' מבני הבית מדליק בפני"ע, קטן שהגיע לחינוך גם צריך להדליק, אעיי"פ שאין הדלקה זו עיקר החיוב אלא הידור בלבד. וכן מצאתי **במנחת פיתים** (סי' תרעו על המ"א ס"ק ח) שהוכיח דאיכא חובת חינוך על ההידור עיי"פ דברי **הריטב"א** הנ"ל.

אלא **שהמ"א** (סי' תרעו ס"ק ח) פליג על הרמ"א עיי"פ **השלטי גבורים** (שבת ט: ברי"ף אות א) דקטנים פטורים בכה"ג. [עיי' **בלבו"ש** (שם) **הפמ"ג** (א"א שם) **והא"ר** (סי' תרעה אות ז) שתמו עליו מדברי הרמ"א, ועיי' **במחצה"ש** (שם) מה שיישב. **והביאור הלכה** (שם) נקט דהמ"א פליג על הרמ"א, וביאר **המחצה"ש** (שם) דאע"פ דמחויבים לחנכו היינו בדבר שיש בו חיוב על הגדול מצד הדין, אבל בזה דגם בגדול ליכא כי אם משום הידור מצוה אינו מחויב לחנך בו הקטן.

והביאור הלכה (ססי' תרעה) הוסיף שגם **במאירי** (שבת כג) מבואר כהמ"א. וכן הכריע **המ"ב** (סי' תרעו סע' יג) דליכא חיוב לחייבו בהידור מצוה בני"ח. וכדברי המ"ב כתב **הכה"ח** (שם אות כח וסי' תרעו אות כב), ועיי' **בערוה"ש** (סי' תרעה אות ה) שנקט כהרמ"א, ועיי' עוד שם (סי' תרעו אות ד). ועיי' עוד **במ"ב** (סי' תרעה ס"ק יז) דאף לדעת הרמ"א הנ"ל א"צ להחמיר

כולי האי ודי שידליק בכל לילה רק נר אחד. ומ"מ מהריטב"א הנ"ל לא תיקשי על דברי המ"א דאפי' אם נא' דחינוך בהכשר גמור בעינן, מ"מ אף ללא הידור המצוה יכשרה' לגמרי מעיקר הדין. אולם אכתי י"ל דליכא ראייה ברורה מהמ"א הנ"ל דאין חובה לחנך על הידור מצוה בשאר מצות דמ"מ יש לחלק כדברי **המקראי קדש** (חנוכה סי' טו) דעד כאן לא פטר המ"א מחינוך להידור כשהקטן אינו מחויב בעיקר חובת ההדלקה די"ל שלא חייבו רק לבני ביתו הגדולים אבל הקטנים לא חייבו אותם חכמים מעיקר הדליק, אבל לעולם אם הקטן יש לו בית בפני"ע אמרינן דכיון שחייבו את הקטן להדליק כבר צריך לעשות את המצוה כתיקונה גם לענין להיות מוסיף והולך, וכעין זה כתב הריטב"א הנ"ל דצריך לחנך אותו במצוות בהכשר גמור כגדול, עיי"כ. וכדבריו מבואר **בדעת תורה** (סי' תרעו על סע' ג) [אלא דכ"ז בתירוץ הראשון שכתב שם].

ועוד דיתכן לומר דדעת המ"ב שהקיל בחובת חינוך בהידור בני"ח הוא דזוקא בהידור של מוסיף והולך דאפשר דקיל טפי [עיי' **בחמד משה** (סי' תרעא אות ב ואות ט) שיצא לחלק בין הידור דאגד דהוא חיוב חלק של מצוה זו למי שרוצה להדר, ומהדרין שאינו חיוב כ"א שמהדרין מהמהדרין עושיין כן (בכ"ז להרמ"א אבל להשו"ע הוא חלק מגוף המצוה)]. ועיי' עוד **בגרי"ז** (חנוכה פי"ד הל"א ד"ה והנה יעיי"ש) דמהמהדרין נר לכל אי' כך הוא הידורה של מצוה זו למי שרוצה להדר, וממהדרין מן המהדרין היינו מי שרוצה לקיים מצוה מן המובחר, אבל חיובא ליכא משום דהוי יותר משליש, עיי"ש. ועיי' עוד **בכת"ס** (סי' קלה) [משא"כ הידור בשאר מצות [עיי' בשו"ע (סי' תרנו)], וצ"ע. [שו"מ שהגרי"ם בלויא שליט"א (חנוך לנער פי"ב הגה י, פכ"ה הגה ב) **והגרי"ם קארפ שליט"א** (הלי' חג בחג ד' מינים פי"ב אות ג) נקטו עיי"פ דברי המ"ב הנ"ל דליכא חובת חינוך על הידור מצוה, ודבריהם צ"ע].

החדות ולהלל ולפרסם נס הישועה וההצלה" [אמנם לדבריו הדלקת הנרות היא הודאה על נס הנצחון במלחמה ולא על נס פך השמן, ודלא כמש"כ היסושר"ה, ובהמשך דברי היסושר"ה כתב "ובברכת דברי נסים לאבותינו", יתן הודאה עצומה ובוראנו יתברך שמו ויתעלה על כלליות כל הניסים והישועות הגדולות שעשה עם אבותינו בימים האלו" והיינו שבכל ברכה מכון כוונה אחרת. ועיי' ואכמ"ל].

הנהגה יש להוסיף נקודה יסודית בענין ההכנה למועדים, שמאחר שנתבאר שהשפעת המועדים מתחדשת בכל שנה מחדש, א"כ לא הרי מועד חנוכה של שנת תשע"ב כהרי מועד חנוכה של שנת תשע"א, כי בכל שנה ושנה הכל מתחדש שוב, וביותר שגם האדם עצמו משתנה, ולכן בכל שנה יש להתעורר בהכנה מחודשת לקראת המועד, על אף שכבר עברנו את ימים אלו פעמים רבות. ויש להביא את דברי החובות הלכות (שער חשבון הנפש, כד) "שתחשב עם נפשך ותתבונה על כל ענין שנתיישב מצלה מעניני ידעת האלקים ותורתו... ועניני התפילות, אשר ידעת מעת נערוךך... כי צורת הענינים הדקים אצל מי שהכרתו חלושה איננה כצורתם אצל מי שהכרתו חזקה, וכל אשר תוסיף הכרת האדם יוסיף בירור בעניניו... אבל ראוי לך להתחיל בעת הזקוק שכלך והכרתך לעיי' בספר תורת האלקים וספרי נביאיו כמי שלא למד מהם אום... ואל תנהג בכל זה כמנהגי ימי העניות שתאמר מן המילות בלשונוך מה שיוזמן לך ועל איזה דרך שיוזמן ואיך יודע הענין... וכן תעשה בדברי החכמים והקבלה". ובפרט בענין ימי החנוכה יש לעשות כן, שכתב השפת אמת "שם חנוכה מלשון התחדשות, וכן איתא שהיה אז חנוכה המזבח". ויתכן להוסיף שכל ענין פרסומי ניסא בא רק ע"י התבוננות מחודשת בדברים, שהרי ידוע שבעומק הענין גם הטבע הוא נס כיון שהכל נעשה מיד הש"ת, וזה מתגלה רק למתבונן ומעמיק בכל דבר ודבר. והנה כתבו בספרים שהדרך להתכונן היא עיי' לימוד עניני המועד בין עניני הלכה ובין עניני האגדה, וכן עיי' תפילה השלי"ת לפני המועד. יעזרנו ה' להכין עצמנו בהכנה הראויה לימים אלו, הן במצות ההדלקה וההלל, והן שזככה לכל ההשפעות וההארות, עם כל התועלת הרוחנית הנמשכת מהם.

נעוך עיי' מחבר קונטרס "עבודת ימי חנוכה" מסודת עבודת המועדים

פניני מוסר

ענין בטחון והשתדלות
ענין כשרות יוסף משר המשקים שזיכורנו - "אם כל עיקרי הבטחון מחובת הלכ, ומסתפקים ממנו מצוות מעשיות... יש בזה גם גדרים בפעולות של השתדלות המתור, ולפעמים הבטחון מתנגד להשתדלות ואוסר אמצעים מיוחדים. והנה נתייבנו לדון במחשבתנו כל פעולה טרם עשייתה אם היא מוסכמת ממידת הבטחון, וחי"ל אמרו במד"ר מקץ כי השתדלותו של יוסף הדיק לבקש משר המשקים 'והזכרתני', היתה כזולו במידת הבטחון, ואמרו אשרי הברך שם ד' מבטחו זה יוסף, ולא פנה אל רהיבים וגי' שבשביל שפנה אל שר המשקים לתוסף לו שתי שנים, ר"ל יוסף ידע שאין הצלחה תלויה במשתדלות והכל מיד ה', אבל בהיות שנתחייב האדם בפעולות ולא לסמוך אנש"א, חייב יוסף את עצמו למשם בתדמנות זו ולבקש משר המשקים, ואמנם בהיות שלמי תוכחת הרהיבים אין בטחונו לזכור ולהיטיב אין ראוי המעשה הזה רק מתוך יאוש, והמיואש עושה כל מה שיכול אף בדברים הרחוקים מכל תועלת, אבל אין לבטוח לעשות כמו אלה ואין פעולה זו מפורשות החובה, ויש במעשה זה ענין זריית אבק על זוהר האמונה והבטחון, ואחרי שאינה חובה היא אסורה, וכונת חז"ל על הפעולה ולא על מידת הבטחון של יוסף חלילה, יודע יוסף שאין עזר מן אדם בלתי מיד' לבר, אבל מה שחייב עצמו לשאול משר המשקים לא היה לפי קבלת חז"ל דין אמת, אלא לא היה לו לפנות אל רהיבים". (חז"ר אהר"ב ז)

העלוך נתרם לע"ב
הרב ר' דוד בן ר' חיים יוסף ז"ל
נלב'ע י"ג כסלו ת.צ.ב.ה.
הנוצח ע"י בני משפחתו משפחת גולדשטיין
© שמענתא עמיקתא לקבלת או הפצת הגליון במקום מגוריהם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ל
AMIKTA571@GMAIL.COM